FASCINAŢIA CERAMICII CULTURII SAHARNA. CU PRIVIRE SPECIALĂ ASUPRA CEŞTILOR ŞI CUPELOR DIN SITUL SAHARNA „ŢIGLĂU”

Daniela NEAGA,

studentă, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 903.4-033.64(478) E-mail: neagadaniela309@gmail.com

Actualitatea și importanța temei. Problema cercetării culturii Saharna reprezintă un subiect important pentru preistoria bazinului Nistrului de Mijloc. Cultura Saharna (sec. XII/XI-IX a. Chr.) continuă să trezească un interes sporit din partea cercetătorilor, fapt datorat materialului ceramic descoperit. În acest context, cercetările arheologice realizate la situl Saharna „Țiglău” au contribuit decisiv la înțelegerea evoluției comunităților umane, care au locuit în acele timpuri. Un alt aspect important al problemei îl constituie potențialul turistic al acestei categorii de patrimoniu. Situl Saharna „Țiglău” reprezintă unul dintre cele mai vizitate locuri turistice din Republica Moldova, atrăgând anual numeroși turiști interesați de istorie și patrimoniu cultural.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul principal al tezei a vizat punerea în valoare a descoperirilor ceramice de cupe și cești din situl arheologic Saharna „Țiglău” (campania anului 2023), prin intermediul studierii vestigiilor și structurilor arheologice. Totodată, descoperirile ceramice au fost cercetate într-un context cultural general, acțiunea fiind justificată de înțelegerea mai lăuntrică a culturii Saharna și preistoriei din regiunea Nistrului Mijlociu în prima epocă a fierului.

Printre obiectivele principale ale lucrării se numără următoarele:

1. Relevarea importanței cupelor și ceștilor în contextul general al culturii Saharna;
2. Elaborarea catalogului descoperirilor de cupe și cești din situl Saharna „Țiglău” (campania anului 2023);
3. Clasificarea vaselor ceramice după sistemele tipologice existente (elaborate de M. Kașuba, I. Niculiță, A. Nicic și S.-C Ailincăi).

Istoriografia problemei. În lucrare au fost utilizate monografi, studii și articolele semnate de cercetători precum, G. Smirnov, M. Kașuba, A. Meliukova, I. Niculiță, A. Nicic, S.-C. Ailincăi, M. Băț, A. Zanoci ș.a.

Baza științifico-metodologică a lucrării. În elaborarea studiului au fost selectate și aplicate următoarele instrumente metodologice: metoda analizei, metoda comparației și analogiilor, metoda tipologică, metoda sintetică. Metodele respective reprezintă principalele procedee științifice prin intermediul cărora s-au realizat obiectivele expuse în lucrare.

Rezultatele cercetării. Ca urmare a săpăturilor arheologice s-a stabilit faptul că cel mai bogat material recuperat este reprezentat de vestigiile ceramice, păstrate în

stare fragmentară și, mai rar, întregibilă. Astfel, au fost identificate următoarele categorii ceramice: oale, chiupuri, străchini, cupe/cești și pixide. Indiferent de tipul de vas, pe acestea descoperim ornamente bogate, realizate cu ajutorul diferitor tehnici, precum: imprimare, incizare și, mai rar, prin canelură. Decorul era aplicat înainte de arderea vasului [1, 18-26].

În continuare ne vom referi doar la un singur tip de vestigii ceramice, și anume ceștile și cupele ce au fost descoperite în situl Saharna „Țiglău”. Acestea au fost modelate din pastă fină de lut în amestec cu nisip și șamotă bine fărâmițată, fiind prevăzute cu sau fără toartă. În cazul ceștilor, toarta a fost realizată prin benzi plate, care aveau în secțiune o formă ovală convexă sau oval alungită. Decorul se realiza prin tehnica imprimării sau inciziei, redând diferite figuri geometrice, precum cerculețe concentrice, romburi, triunghiuri sau figuri în formă literei „S” etc. Se evidențiază patru zone a ceștilor unde era aplicat decorul. Majoritar, acesta se întâlnește pe partea din față a mânerului și partea de mijloc a vasului. Rareori sunt cazuri când decorul era aplicat pe buton sau pe partea inferioară a tortiței. Din punct de vedere metric, dimensiunile acestora cuprindeau următoarele cifre: diametrul gurii varia în intervalul 8-11 cm, iar cel maxim – între 8,5-12 cm. Înălțimea recipientelor era de aproximativ 7-8 cm [2, p. 80].

Cu ocazia participării mele în anul 2023 la primele săpăturilor arheologice, a fost cercetată suprafața nr. 10. Ca urmare a acestor investigații arheologice a fost întocmit catalogul descoperirilor din anul 2023, analizând cele mai reprezentative fragmente ceramice din categoria ceștilor și cupelor (15 exemplare). Fragmentele provin din următoarele contexte arheologice: groapa nr. 6/2023 (4 fragmente); groapa nr. 9/2023 (2 fragmente), groapa nr. 11/2023 (1 fragment), groapa nr. 13/2023 (4 fragmente); groapa nr. 14/2023 (1 fragment), fără context, din stratul cultural (2 fragmente). Analiza acestor fragmente ceramice a fost înfăptuită după următorul algoritm: numărul de ordine, starea de conservare, partea din vas, morfologia, decorul, date metrice, contextul arheologic, descoperiri asociate, desen și fotografie.

Concluzii. Cercetările noastre au relevat o diversitate mare a descoperirilor ceramice. În acest caz, se remarcă unicitatea ceștilor și cupelor culturii Saharna. Se întâlnesc atât exemplare decorate, cât și recipiente fără decor. Partea frontală a mânerului era mereu decorată, iar corpul vasului era ornamentat, cu precădere, în zona diametrului maxim. Un rol important la fabricarea vaselor îl aveau combustibilii și mediul de ardere, deoarece calitatea vaselor depindea în mare parte de temperatură de ardere. Arderea ceramicii era realizată atât în mediul oxidant, cât și reducător. Dintre ustensilele pentru olărit se remarcă spatule și lustruitoare, ce conferea vaselor un luciu metalic. Decorul imprimat era realizat cu ajutorul ștampilelor, descoperite într-un număr considerabil în siturile culturii Saharna, și, în mod special, în punctul Țiglău. Decorul incizat era realizat cu ustensile ascuțite ce permitea realizarea inciziilor pe suprafața recipientelor. Cupele și ceștile din mediul culturii Saharna din spațiul prutonistrean pot reprezenta un reper important pentru turismul local, acestea relevând o fascinație aparte prin diversitatea formelor și decorul lor.

Referințe:

1. BĂŢ, M., ZANOCI, A. Despre olăritul culturii Cozia-Saharna (în baza descoperirilor din bazinul Nistrului Mijlociu). In: (Eds. A. Zanoci, M. Băț) *Economie și mediu în spaţiul tiso-nistrean în epoca fierului.* Chișinău: Bons Offices, 2021, pp. 7-30.
2. NICULIȚĂ, I., NICIC, A. *Aşezarea şi necropola din prima epocă a fierului Saharna-Ţiglău*. Chişinău: Bons Offices, 2014.

Recomandat
***Mihail BĂŢ,** dr. conf. univ.*